

פרשת ויצא
תשפ"ו

גיליון בית ארזי"ם

גיליון מאסף דברי תורתם של
רבנותה"ק לבית בוטשעטש
ושאר חכמי רומניה וגאליציה

פניני "יד יוסף"

פנינים נבחרים מתורתו של הרה"ק רבי יוסף אהרן מבוטשעטש
זי"ע, המכונה: דער קליינער בעל שם מבוטשעטש [בעל
שם קטן מבוטשעטש], מעובד באופן השווה לכל נפש

על ידי הממון יכולים להשיג מעלות רמות ולאידך גיסא כולים ליפול על ידו לעומקי השאול

והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו
והנה ה' נצב עליו וגו' (בראשית כה, יב-יג)

הנה בענין הנהגת האדם עם ממונו, מצאנו שני כתות, יש המתנהגים כראוי
ונותנים צדקה מהונם ומקיימים בו מצות גמילות חסדים, אך יש השומרים ממונם
עבור תאוות בטנם, ואינם מחזיקים ידי אחיהם האבינים כמצוות התורה, אלא
מתנהגים באכזריות כלפי אחיהם המדוכאים בצער יסורי עניות ואבינות.

וזהו שאמר הכתוב, 'והנה סלם', סל"ם בגימטריא מכוון, 'מצב ארצה' זה מורה
על אלו שאינם מתנהגים עם ממונם כראוי ומקמצים מליתן צדקה לעניי בני ישראל,
אשר על ידי זה הינם יורדים לשאול תחתית עומק הקליפות ארצה, 'וראשו מגיע
השמימה', אך ישנם כאלו המעלים את ממונם מעלה רמה ונשגבה על ידי נתינת
צדקה וגמילות חסדים ככל יכלתו, אשר זוכים על ידי זה למעלה רמה, להיות מגן
עליהם זכות הצדקה לאחר אריכות ימיהם ושנותיהם (ר' בבא בתרא א.).

ואמר עוד, 'והנה מלאכי אלקים', מלאכי הוא לשון שליחים, אשר הממון הוא
שליח של השי"ת, 'עולים ויורדים בו', להיות מגביה לזה המתנהג עצמו עם ממונו
כראוי ולהשפיל על ידו את המתנהג עם ממונו שלא כדת.

ואמר 'והנה ה' נצב עליו', שהבטיחו השי"ת ליעקב אבינו, שהוא יהא תמיד מאלו
שיש להם עליה על ידי הממון, ולא יהא לו ירידה כלל.

(פרשת ויצא, לסעודה שניה בד"ה עוד יצא והנה)

על אף הגילוי שזכה יעקב עדיין לא ידע בהשי"ת מאומה

ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי (בראשית כ, טז)

אפשר לרמוז בזה, דהנה ידוע (בחינת עולם שער ז' פרק ב') כי תכלית הידיעה הוא שלא
נדע, ושלא כמדת בשר ודם שהיודע ומכיר את חבריו יכול לומר כי יודע הוא את
אשר לפניו, הרי שכביכול אצל השי"ת, ככל שיודעים ומשיגים בו יותר, מתברר עוד
לאדם כי אינו יודע מאומה.

וזהו שאמר, 'ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי', היינו שהתגלה אליו עתה
השי"ת והיה הוא אצל השי"ת שניצב היה עליו, ועם כל זה לא ידעתי, אינו יודע ואינו
מכיר לומר את אשר לפניו, כי ככל שנתברר לו יותר, גלוי וידוע היה לו שאינו יודע
כלל באחד יחיד ומיוחד הקדוש ברוך הוא. (פרשת ויצא, השמטות בד"ה ויאמר)

יעקב השיג איך כל עבודתו עדיין כשער ופתח לעבודת ה' ועוד יש לו להוסיף הרבה בעבודתו ב"ה

ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי וגו' וזה שער השמים (בראשית כה, טז-יז)
הקשו המפרשים (עריכ' נחל פ' ויצא דרוש א' בד"ה ויצא), מהו אמרו 'יש ה' במקום הזה',
והרי מקרא מלא אמר הכתוב (ישעיהו א, ג) 'מלוא כל הארץ כבודו'.

רק הנה תכלית הידיעה שלא נדע (בחינת עולם שער ז' פרק ב'), וככל שמושיג האדם
יותר בעבודת השי"ת, משיג להבין כי עוד יש לו הרבה להשיג, וכמעט שלא נחשב
כל השגותיו למאומה.

וזהו שאמר, 'ויאמר אכן יש ה' במקום הזה', שנתגלה לו כי עוד יש ה', רוצה לומר
עוד יש לו הרבה לעבוד ולהוסיף בעבודת הבורא ב"ה.

על זה אמר 'מה נורא המקום הזה', היינו הדרך הזו של עבודת השי"ת, 'אין זה כי
אם בית אלקים', שמן הנמנע להיות האדם בבחינת בית אלקים, 'זה שער השמים',
רק על ידי הידיעה כי כל עבודתו אינה אלא כעומד בפתח ושער הצדיקים, ועוד עליו
להתגבר ביותר בעבודת השי"ת. (פרשת ויצא, השמטות בד"ה ויאמר)

ליקוטי ופניני מים רבים חכמי רומניה וגאליציה

ליקוטי פנינים דברי תורה אשר אסף לקט וכתב והוסיף
מדיליה הגה"צ רבי יצחק מאיר מארילוס זצ"ל אב"ד
מיהאלען, באקוי ולבסוף ימיו רבה של בוקרשט

יעקב אבינו התעורר בעוד שהיה לו לישן בכדי לעבוד את השם יתברך

וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא
ידעתי (בראשית כה, טז)

לכאורה יש לדייק אומרו 'וייקץ יעקב משנתו', שהוא
לכאורה אריכות הלשון, כי על כרחינו אמרו 'וייקץ' מתפרש
על האדם המקיץ מתוך שנתו, כי הרי לא ייתכן לומר על אדם
שהוא ער, כי הוא מקיץ, ואם כן תיבה זו 'משנתו' מיותרת.

אמר בזה מורי זקני הרה"צ רבי יוסף אהרן מארילוס זצ"ל
אב"ד בוטשעטשע דורהוי (יד יוסף פרשת ויצא ליל שבת קודש בד"ה
וייקץ), כי הנה טבע בני אדם לישון כל צורכם, כל אחד לפי
צורכי גופו, אמנם יעקב אבינו עליו השלום בהיותו איש תם
ויושב אוהלים, בער לבבו בלהבת אש לעבוד את השם יתברך,
על כן לא חש לכוחות גופו וטבעו, אלא היה מצער את עצמו
תמיד, ולא היה יושן כי אם המעט מן המעט, מה שהוא בהכרח
גדול עבור קיום הגוף, כדברי הכתוב (בראשית כה, יא) 'וישכב
במקום ההוא', וכתב רש"י: "לשון מיעוט, באותו מקום שכב,
אבל ארבע עשרה שנה ששימש בבית עבר לא שכב בלילה,
שהיה עוסק בתורה", וכן מצאנו אצל דוד המלך עליו השלום
שאמר על עצמו (תהלים קיט, סב) 'חצות לילה אקום להודות לך
על משפטי צדקך'.

זה כתב לרמוז בדברי הכתוב 'וייקץ יעקב משנתו', כי הגם
שלפי טבעי כוחות גופניותו של יעקב אבינו עליו השלום עוד
היה נחוץ לו להמשיך ולשכב, בכל זאת מיד כאשר הרגיש
בהתגלות אור הקדושה לא שת עצמו לכוחות גופו, אלא שיבר
את טבעו לעורר את השחר, וקם 'משנתו', לעבודת הבורא
יתברך, בעוד שהיה לו להמשיך לישן את שנתו.

התפילות בזמן החורבן נחשבות כהקרבת קרבנות ומשפיעים חסדים ורחמים על ישראל

וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא
ידעתי ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית
אלקים וזה שער השמים (בראשית כה, טז-יז)

יש לדקדק בלשון הכתוב, שפתח ואמר 'אכן יש ה' במקום
הזה', הזכיר שם הוי"ה המורה על מידת החסד והרחמים (ספרי
פרשת ואתחנן פסקא כ"ו), וסיים באמרו 'מה נורא המקום הזה אין
זה כי אם בית אלקים', הזכיר שם אלקים המורה על מידת הדין
(ספרי פרשת ואתחנן פסקא כ"ו).

ביאר בזה אדוני אבי זקני הרה"צ רבי יוסף אהרן מארילוס
זצ"ל אב"ד בוטשעטשע דורהוי (יד יוסף פרשת ויצא ליל שבת קודש
בד"ה וייקץ), על פי דברי המדרש (בראשית רבה סט, ז) שהראה

לבן, ולא הכניסו סתם אל אחד החדרים, אלא לטרקלינו המיוחד במקום הפנימי של הבית, לפני משאר חדרי הבית, כראוי וכיאה לאורח חשוב כמוהו, ולצד זאת אף נאמר (בראשית כד, לב) 'ויתן תבן ומספוא לגמלים ומים לרחוץ לרגליו ולרגלי האנשים אשר אתו', שהיה מרבה בפועל ובמעש עבדו, כפי שעושים לפני אדם חשוב ועשיר.

מה שאין כן אצל יעקב אבינו, שהיה בן אחותו, וקרוב אליו, מאחר ולא מצא אצלו כלל מן הממון שדימה בדעתו מתחילה כי יוכל למצוא אצלו, כמו שאמר הכתוב (בראשית כט, יג) 'ויהי כשמוע לבן את שמע יעקב בן אחותו וירץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו', ודרשו חכמינו ז"ל (בראשית רבה ע, יג) כי בזמן שראה לבן שלא הביא עמו יעקב כלום: "ויחבק לו, אמר שמוא זהובים יש בידו והניחם בחיקו, וינשק לו, שמוא מרגליות הביא והם בפיו". והיה החפץ חיים זצ"ל (חפץ חיים על התורה פרשת ויצא בד"ה ויחבק) מוסיף להביא סעד וסמך לדברי המדרש, מדברי הכתוב בסוף פרשתו (בראשית לב, א) 'וישכם לבן בבוקר וינשק לבניו ולבנותיו', ולא מצינו שנישק גם ליעקב, אלא לבניו ולבנותיו, וזאת כי בביאתו של יעקב חשד בו שמוא הביא מרגליות והן טמונות בפיו, על כן היה מנשקו, אמנם כאשר נוכח לראות כי לשווא נשקו בבואו, שוב לא נישקו עוד ליעקב, כי ידע בבטחה כי אין בפיו כלום, ושוב לא נשק ליעקב אלא לבניו ולבנותיו.

על כן התנהג אליו לבן בכל זאת, לא הכין לו מאומה מפי אשר הכין לאליעזר עבד אברהם, לא פינה את ביתו להכין לו מקום ללון, ובוודאי שלא פינה את ביתו מטינופי העבודה זרה, לראות שיוכל יעקב להיכנס אל ביתו, ועל אחת כמה וכמה שלא הכניסו אל טרקלין הבית, אלא אל ביתו סתם, אל אחד מחדרי הבית, ואף לחם לאכול לא הניח לפניו כפי שעשה בבואו של אליעזר עבד אברהם.

ועל כולנו, לא שאל אותו כלל על טעם וסיבת ביאתו אליו, כי אם יעקב הוא שהתחיל לספר זאת לפניו מאליו, כמו שנאמר (בראשית כט, יג) 'ויספר ללבן את כל הדברים', כדרך אלו שאינם רוצים כלל לארח את האורח הבא אל ביתם, ההולכים בביתם כאילים סרים וזועפים ושקועים ברעיוני הגיגיהם, ואינם מדברים כלל עם האורחים הבאים אליהם, ואינם שואלים אותו כלל מי הוא ומאין בא ולכן ילך, עד שמוכרח האורח להתחיל לדבר אליו ולספר כל ענייניו.

גם זאת מצאנו, כי אמר הכתוב (בראשית כט, יד) 'וישב עמו חודש ימים', כי הנה גם אחרי שאמר לבן ליעקב (בראשית כט, יד) 'אך עצמי ובשרי עתה', לא הציע לו לישב עמו בביתו למשך פרק זמן זה או אחר, כי אם יעקב מצד עצמו, מחמת ההכרח אשר לא יגונה, ישב אצלו בביתו חודש ימים.

ועדיין לפי לבן היה נחשב זה למדריגה גדולה ומעלה נשגבה, עצם מה שלא גירש את קרובו שהוא עצמו ובשרו מביתו, שהיה יכול להחזיקו בביתו אך ורק לשעה אחת, אמנם גם זאת לא עשה לשם שמים, אלא בכדי שלא ירגנו אחריו כי גירש את בן אחותו מביתו, אמנם מעצמו לא ביקש לבן כלל מיעקב שישב אצלו, כי היה חס על פתו, ולא היה ברצונו שיתעכב אצלו תקופה ארוכה, לאכול מפתו.

אלו היו תכונותיו וטבעו של לבן, אשר מעולם לא עשה שום דבר לשם שמים, אלא חומד ממון היה, והכניס בשמחה לביתו את אליעזר עבדו של אברהם שהיה טעון כל טוב, ואילו את בן אחותו הכניס לביתו בצרות עין מתוך מרידות נפשו על כך שמצאו ריקם.

הקדוש ברוך הוא ליעקב אבינו עליו השלום את בית המקדש בנוי וחרב, וזהו שאמר 'אכן יש ה' במקום הזה', בזה הזכיר את מידת הרחמים, המורה על זמן שהיה בית המקדש קיים, בו כל החוטא הביא קרבן לבית המקדש וכיפר בעדו והתרחצ אצל המקום, ומתוך כך השפיע השם יתברך עליו רוב חסדים ורחמים, אמנם 'אין זה', כאשר אין את בית המקדש, או אז 'כי אם בית אלקים', מתגלה מידת הדין המרומז בשם אלקים, וממילא אין יכולים בני ישראל להקריב את קרבנותיהם, ולהשפיע עליהם רוב חסדים ורחמים.

על זה אמר הכתוב 'וזה שער השמים', כי אף בזמן שאין בית המקדש קיים, ואין המזבח מכפר, מכל מקום עומד להם עוד לישראל כוח התפילה, כי תפילות במקום קרבנות קאי (ברכות כו:), וכמו שנאמר (הושע יד, ג) 'ונשלמה פרים שפתנו', ומתוך כך ישפיע השם יתברך לבני ישראל שפע אור ורחמים.

*

צביעותו של לבן באירוחו של יעקב לעומת אירוחו של אליעזר

ויהי כשמוע לבן את שמע יעקב בן אחותו וירץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו ויביאהו אל ביתו ויספר ללבן את כל הדברים האלה (בראשית כט, יג)

אדוני אבי זקני הרה"ק הבאר מים חיים זי"ע (פרשת ויצא בד"ה ויביאהו) כתב לפרש מקרא זה, כי הוא מורה באצבע על גודל רשעותו של לבן הארמי, וללמדנו רשעותו עד היכן, מתוך התבוננות לראות כמה גדול הוא החילוק בין אופן הכנסת אליעזר עבד אברהם על ידי לבן בהגיעו ליקח את רבקה אחותו כאשר ליצחק אבינו, לעומת אופן הכנסת יעקב אבינו עליו השלום בחיר האבות, בהגיעו לביתו.

כי הנה אצל אליעזר עבד אברהם מצאנו, כי כאשר ראוהו לבן, אמר תכף ומיד (בראשית כד, לא) 'ויאמר בוא ברוך ה' למה תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים', הרי שהכין בעצמו דירה נאה עבור אליעזר, ועוד זאת הכין מקום עבור הגמלים, ולא זו בלבד אלא עוד דרשו חכמינו ז"ל (בראשית רבה ס, ז) כי פינה את הבית מכל עבודה זרה, וכל זאת משום שאחר שראה את הנזמים והצמדים על ידי רבקה אחותו, דימה בדעתו שמוא ואולי יוכל להשיג לעצמו ממון הרבה, על כן פינה את כל הבית מעבודה זרה, בלא כל נדגוד מחשבה, כי היה ירא ומפחד שמוא לא ירצה אליעזר להיכנס לבית שיש בו עבודה זרה, ובזה יפסיד את כל הכסף שדימה בדעתו כי יוכל לקבל על ידי זה.

לעומת זאת, בהגיע לבן לימי הזקנה, כאשר רדף אחרי יעקב ומשפחתו, כמו שנאמר (בראשית לא, כב - כג) 'ויגד ללבן ביום השלישי כי ברח יעקב ויקח את אחיו עמו וירדף אחריו וגו', אז לא רק שלא פינה את הבית לעבודה זרה עבורו, אלא עוד זאת טען לעומתו (בראשית לא, ל) 'למה גנבת את אלהי', ולא שאל אותו כלל על עסקי ממון אלא על אליליו, וכך הוא דרך הצבועים בכל מקום ובכל זמן, אשר הם מחליפים את דעותיהם כפי העניין.

עוד מצאנו חילוק גדול בין התייחסותו של לבן לאליעזר, לבין התייחסותו ליעקב, כי בביאתו של אליעזר נאמר (בראשית כד, לב) 'ויבא האיש הביתה', אשר הכניסו לבן אל תוך טרקלינו של בתואל אבי

עולו ואיתכנושו להילולא דצדיקא

הודעה חשובה

לרגל יומא דהילולא של אדמו"ר הזקן הצדיק הקדוש רבינו אליעזר זאב מבוטשעטשע זיע"א, החל ביום ג' טבת

יגיעו חסידים ואנשי מעשה להשתטח בציון הק' בעיר בוטשעטשע שברומניה, להעתיך ולבקש ולעורר רחמים רבים בציון המצוינת.

לעת עתה אפשר להזמין כרטיסים זולים הלך ביום שלישי ג' טבת וחזור ביום חמישי לפנות בוקר

לפרטים אפשר לפנות לצאצאי רבינו זי"ע

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין פיגשה המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרונתה ומאפלה לאורה ומשעשע בד לגאלה השתא בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן

וי"ל ע"י מכון 'שם ושארית' בוטשעטש © כל הזכויות שמורות

להערות והארות, תרומות והנצחות, וכן לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת מייל: MECHON2324@GMAIL.COM